

EAKATE POLIITIKA ELLURAKENDAMISE TEGEVUSKAVA AASTATEKS 2007-2009

Tegevuskava on heaks kiidetud sotsiaalminister Maret Maripuu poolt 22.01.2008.

Ülevaade:

1999. aasta mais tuli Euroopa Liit välja poliitilise dokumendiga "Euroopa igale eale", mille läbivaks märksõnaks oli aktiivne vananemine. Rõhutatakse, et vanaduspõlveks piisava sissetuleku kindlustamise kõrval on niisama oluline eakatele inimestele igakülgsete võimaluste loomine aktiivseks eluks – töötamiseks, enesetäiendamiseks, oma huvialadega tegelemiseks, vaba aja veetmiseks, kultuuri- ja ühiskonnaelus osalemiseks. Samuti viidatakse dokumendis vajadusele pikendada kvaliteetset eluiga ning toetada eakate inimeste iseseisvat toimetulekut, näiteks terviseprogrammide, tervishoiu-, rehabiliteerimise ja hooldusteenuste abil.

Eesti vanuripoliitika poliitika aluste (1999) ellurakendamise tegevuskava aastateks 2007-2009 läbivaks ideeks on põhimõte „ühiskond kõigile“, mis tähendab, et ühiskond koosneb eri vanuses inimestest, kellel peab olema võrdne võimalus osaleda ühiskonnaelus east sõltumata. On väga tähtis järjepidevalt tegeleda väljakujunenud negatiivsete stereotüüpide muutmisega vananemisest ja eakatest inimestest, astudes vastu eelarvamustele, mis puudutavad eakate igapäevaelu, staatust ja eakate olulisust ühiskonnas. Muutused suhtumises vananemisse ja eakatesse inimestesse nii üksikisiku kui kogu ühiskonna tasandil on käesoleva tegevuskava aluseks, millele on võimalik ülesse ehitada läbivat põhimõtet „ühiskond kõigile“, tugevdada inimeste vahelist hoolimist ning sotsiaalset kaasatust.

Programmi läbivateks tegevusteks kujunesid erinevad eakate põlvkonna aktiivsust säilitavad ja taastavad tegevused, kus on rõhutatud nii eneseabi kui ka spetsialistide oskuste arendamise tähtsust

Vananevas ühiskonnas ei saa me mõelda demograafilistest muutustest kui tingimata negatiivsest protsessist, vaid kui võimalusest ja muutusest, mis võib kasu tuua kogu ühiskonnale. Eesmärgi saavutamiseks on vaja soodustada eakate osalemist tööturul, suurendades nende sotsiaalset rolli, toetada iseseisvust ning majanduslikku tegevust. Kuid ühiskonda tuleb vaadelda kui tervikut, mis koosneb lisaks eakatele ka noortest ja keskealistest inimestest. Muutuvas ja vananevas ühiskonnas, kus eakaid inimesi võetakse täisväärtuslike ühiskonna liikmetena on vajalik eakate inimeste endi aktiivne lähenemine vananemisele ja vanadusse. Eakad inimesed läbi oma aktiivsuse ja suhtumise saavad kaasa aidata ühiskonna nooremate liikmete suhtumise ja ettekujutuste muutmisele vananemisest.

Samal ajal on vajalik luua eakatele inimestele piisavalt võimalusi osalemiseks igapäevaelus ja ühiskonna arendamises ning neid puudutavate otsuste langetamisel. Kuid sealhulgas peavad eakad inimesed ise aktiivselt õppima kasutama ühiskonna poolt loodud ja pakutud võimalusi, parandamaks endi seisundit turvaliseks vananemiseks ning täisväärtuslikuks ja võrdväärseks osalemiseks. Et inimeste rahulolu suurendada ja tugevdada ühiskonnas positiivset suhtumist vananemisse ja eakatesse inimestesse, on hädavajalik sihtrühma aktiivne kaasamine sotsiaalsetesse, majanduslikesse, kultuurilistesse ja vabatahtlikesse tegevustesse. Eakad peavad võtma ise oma elu eest vastutuse ning huvituma ühiskonna arengust.

Käesolev tegevuskava on heaks kiidetud Eakate Poliitika Komisjoni poolt.

Tegevuskava on suunatud järgmistele valdkondadele:

- perekond ja keskkond;
- tervishoid ja hoolekanne;
- töötamine ja toimetulek;
- haridus, kultuur ja sport;
- mittetulundusühingud ja eneseabi;
- regionaalne ja rahvusvaheline koostöö.

Alusdokumendid:

Eakate poliitika ellurakendamise tegevuskava aastateks 2007-2009 tugineb järgmistele dokumentidele:

- Eesti vanuripoliitika alused (1999);
- Sotsiaalministeeriumi arengukava 2007-2010;
- Eesti Majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005-2007;
- Parandatud ja täiendatud Euroopa Sotsiaalharta;
- ÜRO printsüübid eakatele inimestele (1991);
- Madridi rahvusvaheline eakate tegevuskava (2002).

Põhieesmärk:

Käesoleva dokumendi eesmärgiks on toetada eakate sotsiaalse tõrjutuse ennetamist ning aidata kaasa sellise ühiskonna arengule, kus kõikidel vanusegruppidel on võimalik väärikalt ja turvaliselt vananeda ning tunda end täisväärtuslike ühiskonna liikmetena.

Alaeesmärgid:

1. Eakate tervisliku seisundi säilitamine;
2. Juurdepääsetava keskkonna loomisele kaasaaitamine;
3. Mitteformaalse hoolduse toetamine;

4. Eakate võimalikult iseseisev ja aktiivne toimetulek;
5. Eakate terve ja aktiivse elustiili edendamine;
6. Eakate tööhõive edendamine;
7. Suurendada ühiskonna teadlikkust aktiivsest vananemisest.

Sihtgrupp:

Põhisihtgrupi moodustavad eakad inimesed ja nende perekonnad, kes on seotud hooldamisega.

Laiendatud sihtgrupi moodustab eakate temaatikaga kokku puutuvad erinevate valdkondade töötajad.

Põhimeetmed (1 - 7):

I alaeesmärk - eakate tervisliku seisundi säilitamine

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus</i>
1. Varajane märkamine ja sekkumine	Preventiivsete koduviitide ideoloogia tutvustamine	KOV omavad ülevaadet kõigist üle 70+ aastastest eakatest
	Nn. „naabrivalve propageerimine“, asjakohase informatsiooni omamine eakatest abivajajatest	Välja kujunenud vabatahtlike tugiisikute süsteem
	Distantstervisejälgimise võimaluste arendamine (nt. doc@home)	Läbi viidud 2 pilootprojekti
	Juhtumikorraldusliku töömetoodika rakendamine	Keerulisemate juhtumite korral rakendatakse KOV-de tasandil juhtumikorralduslikku metoodikat. Kõigis valdades olemas juhtumikorralduse käsiraamat.
2. Liikumine ja võimetekohane sport	Tervisespordi igakülgne propageerimine: <ul style="list-style-type: none"> - kepikõnd - seniorspordi toetamine - toolitants - vesivõimlemine jne. 	Eakate kehalise aktiivsuse kasv
3. Nõustamis- ja toimetulekuabi kättesaadavuse	MK-desse luua KOV sotsiaaltöötajate, perekondade toetamiseks ja eakate	3 maakonnas käivitatud teenuse pakkumine koostöös nõustamiskeskustega.

<i>parandamine</i>	toimetulekuvõime säilitamiseks (ambulatoorne ja mobiilne) füsioterapeudi / tegevusterapeudi koht (terviseedendaja)	
<i>4. Abivahenditega kindlustatus</i>	Abivahendites kättesaadavuse parandamine ja abivahendite nimekirja järjepidev täiendamine koostöös sihtrühmaga	Hinnatud vajaduse korral kõigil võimalus saada abivahendit
	Teadlikkuse parandamine abivahenditest	On loodud abistava tehnoloogia (abivahendite) ja universaalse disaini alane teabekeskus Tallinnas.
	Abistava tehnoloogia (meditsiinilised abivahendid, invaabivahendid, erivajadustega seotud varustus) kasutamise õpetamine, juhendamine ja koolitused	Kättesaadavuse tagamiseks käivitatud internetipõhine nõustamiskeskond.
	Uurimis- ja disainikeskuse loomine – pakuksid hooldusest sõltuvatele isikutele mõeldud lähenemisi, kohandatud tehnilisi abivahendeid jne.	
	Valve- ja häireteenuse käivitamine	Kätte saadav valvetehnoloogia, positsioneerimise teenus

Täitjad: Sotsiaalministeerium, kohalikud omavalitsused, päevakeskused, mittetulundusühingud, abivahendite firmad.

II alaeesmärk - juurdepääsetava keskkonna loomisele kaasaaitamine

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus</i>
<i>1. Tehiskeskkonna (avalike ja ühiskondlike hoonete sise- ja väliskeskkond) juurdepääsetavus,</i>	Arhitektide, inseneride ja disainerite koolitus koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga	Õppekavadesse lisatud universaalse disaini ja eakate teemalised loengukursus.
	Teadlikkuse tõstmine	KOV ja teenusepakujate teadlikkus

<i>kasutatavus ja arusaadavus (universaalne disain)</i>	kättesaadavast (kohandatud) ühiskondlikust transpordist ja transporditeenustest.	suurenenud.
	Veebikeskkonna ligipääsetavuse ja kasutatavuse parandamine (digilõhe vähenemine): - internetipõhiste teenuste arendamine - IT kättesaadavuse parandamine - Internetipõhiste teenuste kasutatavuse tõus (nt. e-pank)	Eakatest arvutikasutajate arvu tõus (digilõhe uuringu andmete alusel).
	Uute ühiskondlike (haldus, kultuuri, tervise jne) asutuste ligipääsetavuse parandamine	Uute hoonete juurdepääsetavuse ja kasutajasõbralikkuse kontroll enne kasutuselevõttu koostöös sihtrühmaga.
<i>2. Eluaseme kohandused vaba ja iseseisva liikumise tagamiseks</i>	Eluaseme kohanduse vajaduse hindamise ja kohandamise juhendmaterjalide väljatöötamine (sh. IT abivahendid, ehituslikud ümberkorraldused jne)	Koostatud eluaseme kohandamise juhendmaterjal. Hindamis- ja juhendamise(nõustamise) teenus kättesaadav üle Eesti
	Hinnatud vajaduse põhjal eluaseme kohandamise propageerimine	Infomaterjalid kättesaadavad nii paber kandjal kui elektrooniliselt.

Täitjad: Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kohalikud omavalitsused, mittetulundusühingud.

III alaeesmärk - mitteformaalse hoolduse toetamine

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus</i>
<i>1. Perekonnas ja laiendatud perekonnas hooldamine</i>	Nõustamis- ja juhendamisteenuse kättesaadavuse tagamine. Informatiivsete materjalide väljatöötamine.	Hooldusalane informatsioon kõigile abivajajatele kättesaadav. Igas maakonnas kättesaadav hooldajate nõustamisteenus. Omastehoolduse käsiraamatu korduustrükk (eesti ja vene keeles)
	Hooldajate koolitus ja supervisioon	Igas maakonnas kättesaadav hooldusteemaline koolitus ja

		supervisioon mitteformaalsetele hooldajatele.
	Ajutise asutuses hooldamise teenuse laiendamine	Luuakse uusi võimalus kasutada ajutise hooldamise erinevaid teenuseid
	Mitteformaalsete hooldajate toetamine läbi hooldusteenuste kättesaadavuse ja paindlikkuse (koormust vähendavad meetmed - sotsiaalne ja emotsionaalne toetus – paindlik tööaeg ja tööaja kohandamine jne)	Igas maakonnas kättesaadav hooldajate nõustamisteenus
2. Sotsiaalse sidususe suurendamine	Eakate kaasamine lapsehoiu teenuse pakkumisse	Viidud läbi eakatele suunatud lapsehoiualased koolitused
	Sotsiaalkampaania põlvkondade vahelise sidususe teemal	Läbi viidud 1 sotsiaalkampaania

Täitjad: Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, kohalikud omavalitsused, päevakeskused, mittetulundusühingud.

IV alaeesmärk - eakate võimalikult iseseisev ja aktiivne toimetulek

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus</i>
1. Päevakeskuste ja päevahoolduskeskuste edasiarendamine	Päevakeskuste võrgustiku ja teenuste ringi laiendamine	Kõigis suuremates keskustes on loodud päevakeskused eakatele.
	Päevahoolduskeskuste võrgustiku kujundamine, sh. öhtuse hoolduse korraldamine	Käivitatud vähemalt 10 eakate päevahoolduskeskust
	Päevakeskuste ja päevahoolduskeskuste töötajate (täiend)koolitus	Korraldatud 2 koolitust/seminari aastas
2. Eaka iseseisva toimetuleku soodustamine	Abi pakkumine kodustes tingimustes (koduhoolduse areng)	Toimetulekuinstrument KOV töötajatele (sh. MMT; ADL)
	Hoolduse ja põetuse integreeritud osutamine ja kindlustamine (hoolduskeskused)	Abivajaja lihtsustatud liikumine hoolduse erinevate astmete vahel. Integreeritud hoolduse rakendamine.
	Individuaalne teenuste- ja toetuste	Välja töötatud ja rakendatud erinevad

	vajaduse hindamine	hindamisinstrumendid KOV sotsiaaltöötajatele
	Kvalifitseeritud hooldustöötajate koolitamine	Koolitus (riiklik tellimus, nn „pehmete oskuste „õpetamine, dementsetega töötamine, sotsiaalne ja emotsionaalne toetus, tasakaalustatud haridus: meditsiin ja sotsiaal tasakaalus),
	Dementsetele osutatavad teenuste areng	Päeva- ja hoolduskeskuste teenused, koduhooldus, ajutine asutusehooldus, perede koolitus ja juhendamine, spets. personali sekkumine)

Täitjad: Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, kohalikud omavalitsused, mittetulundusühingud, erasektor, kõrgkoolid.

V alaeesmärk - eakate terve ja aktiivse elustiili edendamine

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus</i>
<i>1. Eakate organisatsioonide tugevdamine</i>	Organisatsioonide juhtide koolitamine: organisatsiooni arendamine ja tugevdamine; edukas projekti kirjutamine, läbiviimine ja järelevalve teostamine; tunnustamine	Organisatsioonide tegevused muutunud sihipärasemaks ja sisukamaks. Paranenud oskus kirjutada ja läbi viia edukaid projekte.
	Eakate arenduskeskuse loomine (VENÜ baasil)	Loodud üle Eestiline arenduskeskus ja toimiv võrgustik
<i>2. Infotehnoloogia alase teadlikkuse suurendamine</i>	Infotehnoloogiaalased koolitused - jätkatakse tasuta arvutiõppe korraldamist üle Eesti Infotehnoloogiliste vahendite tutvustamine ja kasutamise juurutamine	Kõigil soovijatel võimalus osaleda arvutiõppe kursustel
	Internetiteenuste kasutamise propageerimine	Suurenenud eakate hulk, kes kasutavad erinevaid internetipõhiseid teenuseid
<i>3. Vabatahtliku töö propageerimine</i>	Vabatahtlikku tööd kajastava kirjanduse tõlkimine ja	Teadlikkus vabatahtlikust tööst suurenenud

	väljaandmine	
	Vabatahtlikele abistajatele koolituste korraldamine	Igal aastal korraldatakse 1-2 koolitust
	Vabatahtlike ja nende töö tunnustamine ja toetamine erinevatel tasanditel	Vabatahtliku töö tegijate tunnustamine 1 x aastas
	Eneseabirühmade tegevuse toetamine (nt. mitteformaalsetele hooldajatele, väiksema sissetulekuga eakatele- tõrjututele jne)	Käivitatud eneseabirühmad suuremates keskustes
4. Elukestev õpe	Elukestva õppe propageerimine	Eakate teadmiste täiendamine, kaasamine tööprotsessi, sotsiaalne aktiivsus
5. Eakaid abistavate teenutse mitmekesisus	Eakate aktiveerimine ja toetamine kodus ja päevakeskustes	Üksinduse (isolatsiooni) vähendamine
	Lesestunud eakate toimetuleku toetamine	Toetuse pakkumine üksikuks jäänud eakale läbi kaasamise, koolitamise ja juhendamise – juhendmaterjalide väljatöötamine
	Tasuta õigusabi teenuste kättesaadavus	Kõigis suuremates eakate organisatsioonides on tagatud tasuta õigusabi kättesaadavus

Täitjad: Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Justiitsministeerium, kohalikud omavalitsused, päevakeskused, mittetulundusühingud, erasektor, kõrgkoolid.

VI alaeesmärk - eakate tööhõive edendamine

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus</i>
1. Töötamise soodustamine ja propageerimine	Aktiivsete tööturumeetmete laienemine eakatele	Aktiivsed tööturumeetmed rakendatavad pensioniealistele, pakkudes nii ümberõpet, kutsenõustamist, kohendamist jne.
	Tööandjate julgustamine, tunnustamine eakate hõivamiseks	Tööandjate teadlikkus tõusnud ja valmisolek suurenenud eakate

		hõivamiseks
2. <i>Sujuva üleminek töölt pensionile</i>	Paindlike töövormide, osaja töö, aktiivse töövahenduse, kohandamise jne propageerimine	Aktiivsete tööturuteenuste rakendamine eakatele
	Tasuta (või minimaalse tasuga) pensionieelikute ümber- ning täiendõpe alates 50. eluaastast	Tööturuteenuste alase teadlikkuse tõus eakate hulgas

Täitjad: Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, omavalitsused, mittetulundusühingud, Tööturuamet, erasektor.

VII alaeesmärk - suurendada ühiskonna teadlikkust aktiivsest vananemisest

<i>Meetmed</i>	<i>Tegevused</i>	<i>Oodatav tulemus (eesmärk)</i>
1. <i>Eakate teema süvalaiendamine</i>	Eakate teema sissetoomine teiste valdkondade tegevuskavadesse (KultM, HTM, MKM jne)	Arengudokumentides on eraldi välja toodud tegevused eakatele
	Eakate põlvkonnale suunatud TV ja raadiosaadete mahu kasv avalik-õiguslikus meedias	Suurenenud saadete hulk
2. <i>Eakate kaasamine neid puudutavatesse otsustus-protsessidesse</i>	Luaa kõigi KOV-de juurde eakate inimeste nõukoda (komisjon)	Kõigi KOV-de juures tegutsevad konsultatiivsed eakate ümarlauad
3. <i>Õigusteadlikkuse edendamine</i>	Eakate teadlikkuse parandamine tema õigustest.	Igas maakonnas korraldatud koolitusi õigusteadlikkuse parandamiseks
	Eakate teadlikkuse tõstmine teenuste kvaliteedist ja kaebuste käsitlemisest ja tagasiside	Eakate teadlikkuse tõus teenuste kvaliteedist ja kaebuste menetlemise korrast
4. <i>Eakate valdkonna sihipärane uurimine</i>	Uuringute korraldamine ja läbiviimine	Läbi viidud aastas 1-2 uuringut erinevatel päevakajalistel teemadel (nt. päevakeskuste teenuse areng, organisatsioonide toimemehhanismid...)
	rakendatud/rakendatavate teenuste/toetuste/organisatsioonide hindamiseks	Dementsuse uuringu teenuste

		planeerimiseks
		Eakate toimetuleku ja vajaduste uuring
		Eakate diskrimineerimine
		Eakate ostujõu analüüs

Täitjad: Sotsiaalministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Kultuuriministeerium, kohalikud omavalitsused, mittetulundusühingud, maavalitsused.

Finantseerimine:

Käesolevat tegevuskava finantseeritakse erinevatest allikatest – riigieelarvest, kohalike omavalitsuste eelarvest, struktuurivahenditest, hasartmängumaksust laekuvatest vahenditest ning projekti teostajate omavahenditest.

Tegevuskava elluviimiseks otseselt vahendeid ette nähtud ei ole, küll aga toimub tegevuste finantseerimine läbi igapäevaste tegevuste planeerimise ja ellurakendamise ning vajadusel projektipõhiselt.

Riskitegurid:

- ebastabiilne finantseerimine;
- täitjate prioriteetide muutumine;
- inimressursi nappus;
- olemasolevast süsteemist lähtuv inertsus.

Ajakava:

Eakate poliitika ellurakendamise tegevuskava viiakse üle-eestiliselt ellu aastatel 2007-2009 erinevate partnerite tihedas koostöös. Käesoleva tegevuskava lõppedes koostatakse uus rakenduskava.